

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 1, ročník 12., vydané v marci 2024

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Prichádza jar. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translitológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ANALÝZA VPLYVU VÝZNAMNÝCH SOCIÁLNYCH INDIKÁTOROV NA VÝKONNOSŤ CESTOVNÉHO RUCHU

ANALYSIS OF THE IMPACT OF SIGNIFICANT SOCIAL INDICATORS ON TOURISM PERFORMANCE

Mária Matijová, Marta Miškufová¹, Richard Fedorko²

Mária Matijová pôsobí ako odborný asistent na Katedre financií, účtovníctva a matematických metód Fakulty manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove. V rámci vedeckej činnosti sa venuje výskumu cestovného ruchu s ohľadom na jeho udržateľný rozvoj a problematike výkonnosti a financovania podnikov. Richard Fedorko pôsobí ako docent na Katedre marketingu a medzinárodného obchodu Fakulty manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove. Svoju výskumnú činnosť orientuje na problematiku e-marketingu a e-businessu, so zameraním na oblasti on-line reklamy, nástrojov podpory predaja, sociálnych médií a optimalizácie webových stránok. Marta Miškufová pôsobí ako odborný asistent na Katedre financií, účtovníctva a matematických metód Fakulty manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojej vedecko-výskumnej práci sa venuje aplikácií pokročilých metód vo finančno-ekonomickej analýze.

Mária Matijová works as an assistant professor at the Department of Finance, Accounting and Mathematical Methods, Faculty of Management and Business, University of Prešov in Prešov. In her scientific activity she focuses on tourism research with regard to its sustainable development and issues of business performance and financing. Richard Fedorko works as an associate professor at the Department of Marketing and International Trade, Faculty of Management and Business, University of Prešov in Prešov. He focuses his research activities on e-marketing and e-business, with a focus on online advertising, sales promotion tools, social media and website optimization. Marta Miškufová works as an assistant professor at the Department of Finance, Accounting and Mathematical Methods, Faculty of Management and Business, University of Prešov in Prešov. Her scientific research work is devoted to the application of advanced methods in financial-economic analysis.

¹ Adresa pracoviska: Ing. Mária Matijová, PhD., Mgr. Marta Miškufová, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Katedra financií, účtovníctva a matematických metód, Konštantínova 16, 080 0 1 Prešov

E-mail: maria.matijova@unipo.sk, marta.miskufova@unipo.sk

² Adresa pracoviska: doc. Mgr. Richard Fedorko, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Konštantínova 16, 080 0 1 Prešov

E-mail: richard.fedorko@unipo.sk

Abstract

The tourism sector has the potential to contribute significantly to economic growth. In addition to the systematic support and promotion of tourism, it is necessary to know the factors that influence its development at both regional and national level. The aim of this paper is to analyse the significant social indicators in relation to the number of overnight stays at the level of the Prešov Self-Governing Region for the period 2001 - 2019 (before the Covid-19 pandemic). Based on the results of the correlation analysis (1st stage of the research) a significant relationship of the number of overnight stays with the social indicators was confirmed at the regional level: the economically active population with and without primary education, the number of students, the number of days of the average duration of 1 case of incapacity for work. The results of the research show a heterogeneous development of the studied social indicators in the period under study. At the same time, we note their degressive influence on the number of overnight stays. The simple linear regression model used reaches lower predictive values at the regional level, but the influence of the identified factors is not insignificant.

Key words: tourism, social indicators, Prešov self-governing region

Abstrakt

Odvetvie cestovného ruchu má potenciál významnou mierou prispievať k hospodárskemu rastu. Okrem systematickej podpory a propagácie CR je potrebné poznať faktory, ktoré ovplyvňujú jeho rozvoj, tak na regionálnej ako aj na národnej úrovni. Cieľom príspevku je analyzovať významné sociálne indikátory vo vzťahu k počtu prenocovaní na úrovni Prešovského samosprávneho kraja za obdobie 2001 – 2019 (pred pandémiou Covid-19). Na základe výsledkov korelačnej analýzy (1. etapa výskumu) bol na regionálnej úrovni potvrdený signifikantný vzťah počtu prenocovaní so sociálnymi indikátormi: Ekonomický aktívne obyvateľstvo so základným vzdelaním a bez vzdelania, Počet študentov, Počet dní priemernej doby trvania 1 prípadu práce neschopnosti. Výsledky výskumu poukazujú na heterogénny vývoj skúmaných sociálnych indikátorov v sledovanom období. Zároveň konštatujeme ich degresívny vplyv na počet prenocovaní. Použitý jednoduchý lineárny regresný model dosahuje na regionálnej úrovni nižšie vypovedacie hodnoty, avšak vplyv identifikovaných faktorov nie je bezvýznamný.

Kľúčové slová: cestovný ruch, sociálne indikátory, Prešovský samosprávny kraj

Úvod

Predpokladom rozvoja cestovného ruchu v krajine je jeho podpora na regionálnych úrovniach. Ponuka determinovaná primárnymi a sekundárnymi zdrojmi ovplyvňuje konečný efekt CR. Dôležitým faktorom podnecujúcim rozvoj regiónu je dopyt po produktoch a službách cestovného ruchu. Údaje o dopyte cestovného ruchu sú kľúčové pre aktérov cestovného ruchu, pretože naznačujú motívy a trendy účastníkov cestovného ruchu, ako nositeľov dopytu. Význam majú pre subjekty, ktoré plánujú rozvoj cestovného ruchu, no dôležité sú pre každého, kto je jeho súčasťou. Dôvodom pre analýzu dopytu cestovného ruchu, môže byť predpoveď jeho smerovania a snaha o znižovanie rizika pri tvorbe stratégie cestovného ruchu, vyvažovanie ponuky s dopytom v destináciách, alebo lepšie chápanie správania návštevníkov

a trhu cestovného ruchu. Rastúci dopyt vyvoláva optimizmus na trhu cestovného ruchu, kreuje ponuku, rozširuje paletu ponúkaných produktov a vzhľadom k mnohodborovému charakteru odvetvia cestovného ruchu vyvoláva pozitívne účinky v nadväzujúcich odvetviach.

Sociálne faktory – determinanty rozvoja cestovného ruchu

K faktorom ovplyvňujúcim rozhodovací proces jednotlivca pre účasť na cestovnom ruchu podľa Gúčika (2020) patria: ekonomické, demografické, sociálno-kultúrne, psychologické, ekologické, technologické, administratívno-politické faktory. Faktory podľa Fletcher (2013) môžu byť stimulujúce, resp. motivujúce alebo limitujúce. Stimulujúce faktory vplývajú na existenciu potrieb a spôsob ich uspokojenia. Limitujúce pôsobia opačne, teda vytvárajú bariéry pre cestovanie (zdravotné a ekonomické faktory, bezpečnosť a pod.). Vplyv sociálnych faktorov na rozvoj cestovného ruchu je predmetom výskumu mnohých autorov. Sú prezentované demografickou štruktúrou spoločnosti, pracovnými a mimopracovnými podmienkami, sociálnou politikou. Sociálne faktory ovplyvňujú osobné, kultúrne aspekty a demografický vývoj obyvateľstva (Rodrigues, Ramos 2014). K sociálno-kultúrnym faktorom, ktoré ovplyvňujú dopyt po cestovnom ruchu podľa Gúčika (2020) patrí: voľný čas, úroveň vzdelania a kultúra. Kakoudakis a kol. (2018) rozoberá sociálno-ekonomický charakter cestovného ruchu a jeho dopad na kvalitu života sociálne znevýhodnených ľudí. Súčasne poukazuje na kategóriu nezamestnaných, ktorí sa snažia nájsť prácu a skúma vplyv dovolenky na zamestnancov. Sociálne faktory odrážajú úroveň kultúrno-sociálnej politiky v krajine a majú výrazný vplyv na spotrebu služieb ponúkaných odvetvím cestovného ruchu.

Cieľ a metodika

Cieľom príspevku je analyzovať významné sociálne indikátory vo vzťahu k počtu prenocovaní na úrovni Prešovského samosprávneho kraja za obdobie 2001 – 2019 (pred pandémiou Covid-19). Výsledky 1. fázy výskumu (Metóda poradovej lineárnej korelácie použitím Kendallovho poradového korelačného koeficientu r_K) na úrovni PSK potvrdili významnú súvislosť indikátora cestovného ruchu (počet prenocovaní návštevníkov ubytovacích zariadení) s 3 sociálnymi indikátormi.

Do analýzy teda vstupujú nasledujúce významné sociálne indikátory:

- Ekonomický aktívne obyvateľstvo so základným vzdelaním a bez vzdelania (pre potreby štatistického spracovania označené ako „EAO-ZV“),
- Počet študentov (pre potreby štatistického spracovania označené ako „STU“),
- Počet dní priemernej doby trvania 1 prípadu práce neschopnosti (pre potreby štatistického spracovania označené ako „PN“).

Indikátor cestovného ruchu:

- Počet prenocovaní návštevníkov ubytovacích zariadení („UBYT“).

Charakteristika významných indikátorov bola realizovaná pomocou vybraných momentových charakteristík a grafov. Pre potreby kvantifikácie vplyvu významných sociálnych indikátorov na indikátor cestovného ruchu bol použitý jednoduchý regresný model s využitím metódy najmenších štvorcov, ktorého výpovedná hodnota je verifikovaná prostredníctvom koeficientu determinácie:

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y}_i)^2}$$

kde: y_i - nameraná hodnota závislej premennej
 \hat{y}_i - odhadovaná hodnota závislej premennej
 \bar{y}_i - priemerná hodnota závislej premennej

Výsledky a diskusia

Príspevok sa zameriava na analýzu signifikantných indikátorov, u ktorých bola lineárna poradová súvislosť verifikovaná pomocou Kendallovho poradového korelačného koeficientu v rámci 1. etapy výskumu. Signifikantná súvislosť sociálnych indikátorov s počtom prenocovaní (indikátor cestovného ruchu) vo všetkých ubytovacích zariadeniach v rámci Prešovského samosprávneho kraja bola identifikovaná pri týchto indikátoroch: Ekonomický aktívne obyvateľstvo so základným vzdelaním a bez vzdelania „EAO-ZV“ ($r_K = -0,4641^*$), Počet študentov „STU“ ($r_K = -0,6601^*$), Počet dní priemernej doby trvania 1 prípadu práce neschopnosti „PN“ ($r_K = -0,5163^*$).

Charakteristika signifikantných indikátorov na regionálnej úrovni

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo so základným vzdelaním alebo bez vzdelania

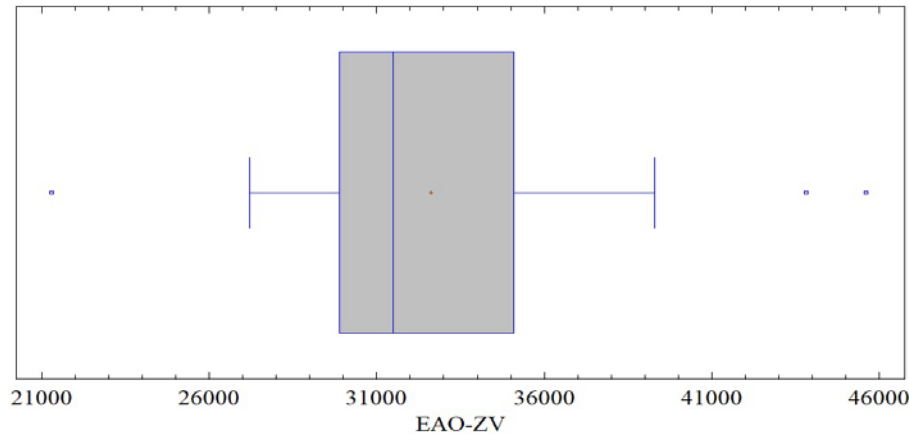
Základné parametre indikátora ekonomicky aktívne obyvateľstvo so základným vzdelaním alebo bez vzdelania (EAO-ZV) za obdobie rokov 2001 – 2019 ponúka tabuľka 1. Rozdiely v celkovej štruktúre týchto dát môžeme označiť za relatívne vysoké, čo dokumentuje hodnota variačného koeficientu ($v_{EAO-ZV} = 17,368\%$) či hodnota variačného rozpätia ($R = 24300$). Sledujeme kladné zošikmenie, čo indikuje majoritné zastúpenie podpriemerných meraní.

Momentová charakteristika	Hodnota
priemer	32631,6
medián	31500
smerodajná odchýlka	5667,46
variačný koeficient (%)	17,368
minimum	21300
maximum	45600
variačné rozpätie	24300
dolný kvartil (Q3)	29900
horný kvartil (Q1)	35100
šikmosť	0,718
špicatnosť	1,255

Tabuľka 1 - Vybrané momentové charakteristiky indikátora EAO-ZV (PSK, 2001 – 2019)

Zdroj: vlastné spracovanie

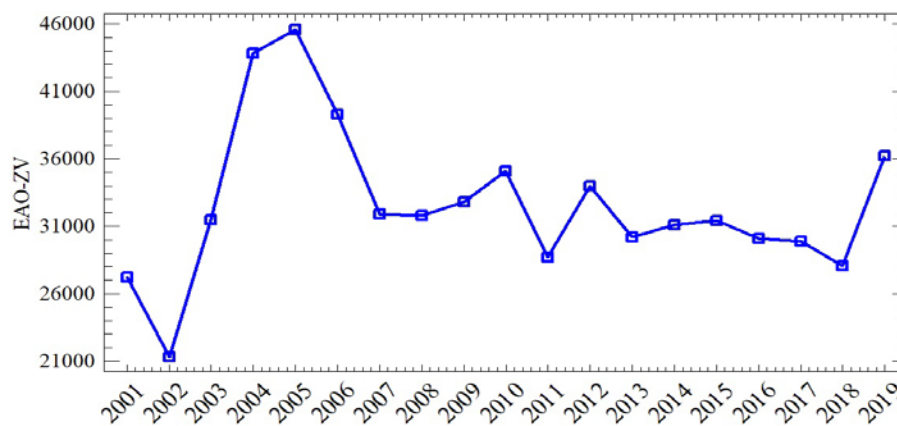
V roku 2002 zase je možné identifikovať najnižšiu hodnotu tohto ukazovateľa na úrovni 21 300 obyvateľov. Ako sa jednotlivé vyššie uvedené parametre vizuálne prejavili v rozložení jednotlivých pozorovaní zachytáva krabicový graf 1.

Graf 1 - Krabicový graf indikátora EAO-ZV na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019
Zdroj: vlastné spracovanie

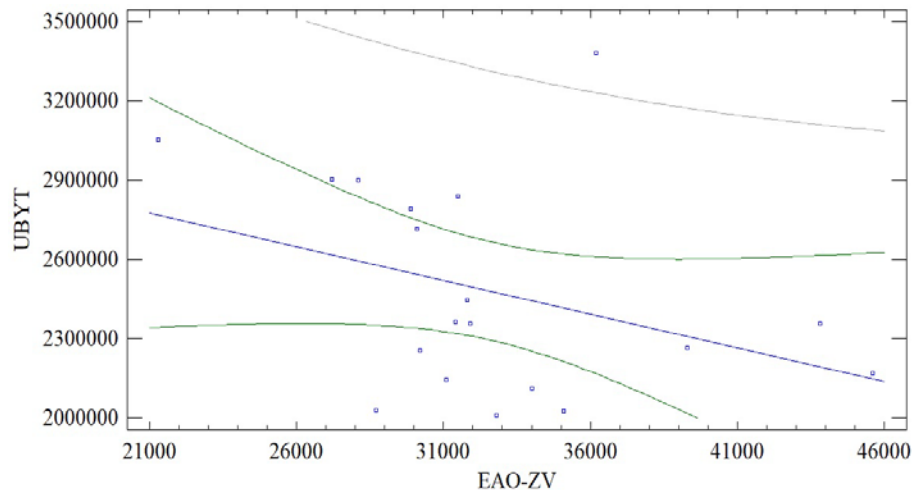
Majoritná časť výsledkov v jednotlivých rokoch je kumulovaná okolo hodnoty cca 31 000 ekonomicky aktívnych obyvateľov so základným vzdelaním alebo bez vzdelania. Identifikované sú odľahlé hodnoty na oboch stranách spektra, pričom pozitívne vymykajúce hodnoty boli namerané v rokoch 2004 a 2005.

Vývoj v čase vyššie popísanej štruktúry indikátora EAO-ZV je zachytený v grafe 2. Rapídny nárast je možné sledovať predovšetkým v úvode sledovaného obdobia v rokoch 2002 až 2005. V tomto krátkom období hodnota indikátora sa viac ako zdvojnásobila. V nasledujúcom období však dochádza k výraznej korekcii tohto progresu a stabilizácii počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva na úrovni cca 32 000. Tieto hodnoty pretrvávajú s menšími odchýlkami až do konca sledovaného obdobia, t. j. do roku 2019.

Graf 2 - Vývoj indikátora EAO-ZV na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019
Zdroj: vlastné spracovanie

Vo vzťahu indikátora EAO-ZV k počtu prenocovaní sa použitím korelačnej analýzy potvrdila signifikantná poradová korelácia.

Graf 3 -1 Lineárny regresný model indikátora EAO-ZV
a indikátora cestovného ruchu UBYT na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019
Zdroj: vlastné spracovanie

Tento vzťah bol predmetom následného skúmania s využitím jednoduchého regresného modelu, pričom jeho kvantifikácia je nasledovná:

$$UBYT = 3,3125E6 - 25,5242 * EAO-ZV$$

Vysoké rozdiely medzi nameranými hodnotami zapríčinila vypovedacia schopnosť tohto regresného lineárneho modelu na veľmi nízkej úrovni 13,01 % ($R^2 = 0,1301$). Počet prenocovaní v cestovnom ruchu (UBYT) je ovplyvňovaný indikátorom EAO-ZV len čiastkovo, t. j. pri predikcii indikátora cestovného ruchu je teda potrebné počítať aj s inými faktormi neobsiahnutými v tomto regresnom modeli (graf 3).

Charakteristika indikátora – Počet študentov

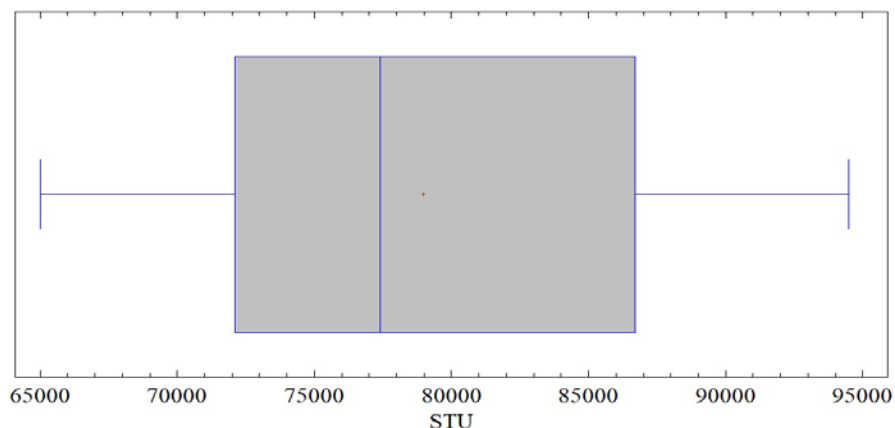
Druhým hodnoteným indikátorom, ktorý signifikantne koreloval s ukazovateľom cestovného ruchu na regionálnej úrovni je počet študentov (STU). Jeho základné vlastnosti sú prezentované v tabuľke 2. Rozdiely v jednotlivých rokoch bez chronologického usporiadania sú relatívne nízke, čo potvrdzuje aj hodnota variačného koeficientu ($v_{STU} = 10,828$ %) v spojitosti s variačným rozpätím nepresahujúcim 50 % najnižšej nameranej hodnoty za celé sledované obdobie rokov 2001 - 2019. To indikuje taktiež väčšie rozdiely v porovnaní jednotlivých pozorovaní a strednej hodnoty.

Momentová charakteristika	Hodnota
priemer	78989,5
medián	77400
smerodajná odchýlka	8553,29
variačný koeficient (%)	10,828
minimum	65000
maximum	94500
variačné rozpätie	29500
dolný kvartil (Q3)	72100
horný kvartil (Q1)	86700
šikmosť	0,226
špicatosť	-1,009

Tabuľka 2 - Vybrané momentové charakteristiky indikátora „STU“
(PSK, 2001 – 2019)

Zdroj: vlastné spracovanie

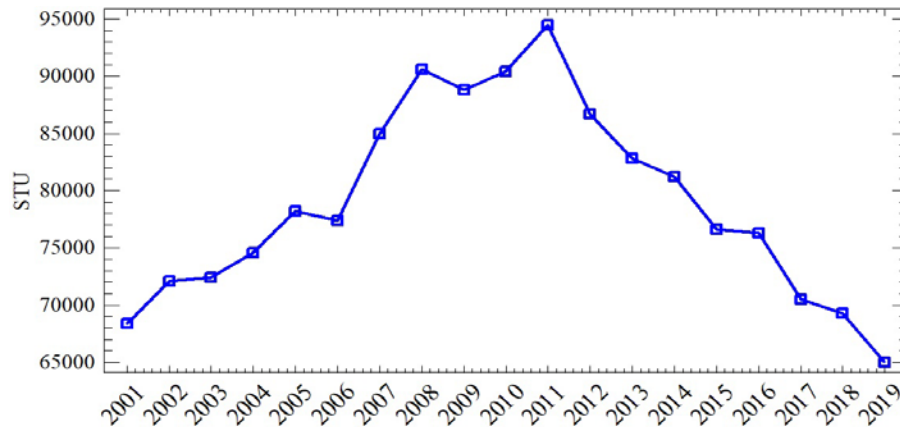
Vyššie načrtnuté rozdiely sa prejavili vo vyššom medzikvartilovom rozpätí výsledkov, čo je zachytené v grafe 4. Majoritná časť hodnôt počtu študentov v jednotlivých rokoch je podpriemerná, pričom odľahlé či extrémne hodnoty neboli identifikované.

Graf 4 - Kvartilový graf indikátora STU na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019

Zdroj: vlastné spracovanie

Chronologický vývoj vyššie popísanej štruktúry indikátora STU je zachytený v grafe 5. Kontinuálny nárast je možné sledovať predovšetkým v prvej polovici sledovaného obdobia do roku 2011, kedy sa počet študentov v Prešovskom samosprávnom kraji zvýšil za 11 rokov o 38,16 %.

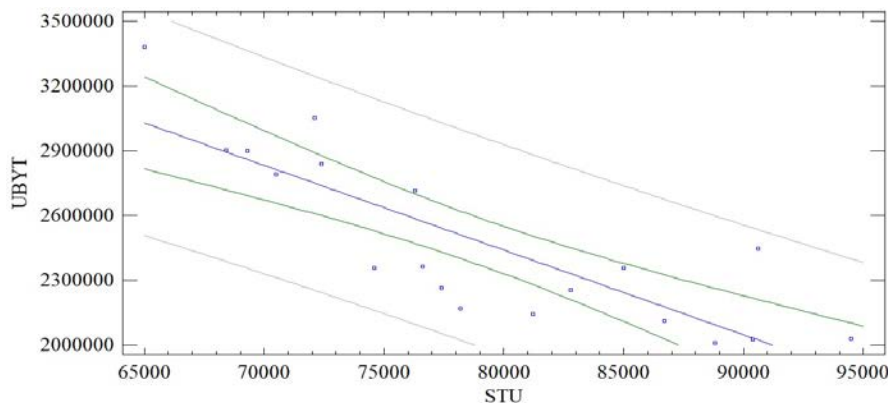
Graf 5 - Vývoj indikátora STU na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019
Zdroj: vlastné spracovanie

Následne však hodnota tohto indikátora začala klesať. Za ostatné roky došlo k poklesu o takmer 30 000 študentov. V roku 2019 PSK eviduje 65 000 študentov, čo je o 3 400 študentov menej ako ich na regionálnej úrovni bolo na začiatku sledovaného obdobia v roku 2001.

Poradovou koreláciou potvrdený vzťah bol v rámci aktuálnej fázy výskumu verifikovaný s využitím jednoduchého regresného modelu, pričom je možné ho vyjadriť nasledovným modelom:

$$UBYT = 5,58131E6 - 39,2674 * STU$$

V prípade počtu študentov (STU) vo vzťahu k počtu prenocovaní je možné vypovedáciu schopnosť vyššie uvedeného modelu označiť v kontexte výsledkov ostatných indikátorov za relatívne vysokú ($R^2 = 0,7013$).

Graf 6 - Lineárny regresný model indikátora STU a indikátora cestovného ruchu UBYT na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019
Zdroj: vlastné spracovanie

Indikátor cestovného ruchu je teda priamo ovplyvnený počtom študentov, avšak jeho variabilita je týmto modelom zachytená na 70,13 % (graf 6). Z pohľadu vyššie uvedeného regresného modelu počet študentov na indikátor cestovného ruchu vplyva opačne ako by sme očakávali, t. j. s ich rastúcim počtom klesá počet prenocovaní. Jedným z vysvetlení je nižšia kúpna sila tejto skupiny potenciálnych zákazníkov, či účasť na jednodňových výletoch bez ochoty prenocovať.

Charakteristika indikátora – Priemerná doba trvania 1 prípadu práceneschopnosti

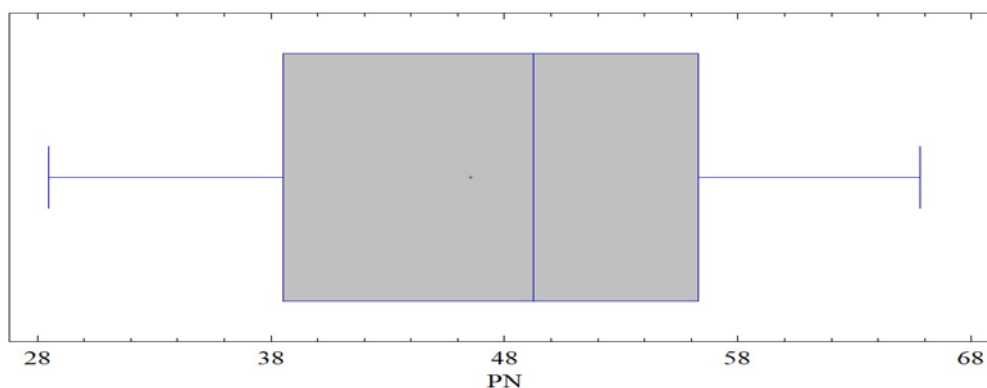
Posledným zo skupiny sociálnych indikátorov označených korelačnou analýzou za signifikantný je priemerná doba trvania 1 prípadu práceneschopnosti (PN). Základné momentové charakteristiky za hodnotené obdobie rokov 2011 – 2019 sú zachytené v tabuľke 3. Relatívne vysoké rozdiely medzi hodnotami tohto indikátora v jednotlivých rokoch je možné identifikovať na základe vysokého variačného rozpätia ($R = 37,32$ dní) ako aj vysokého rozptylenia okolo strednej hodnoty ($v_{PN} = 23,41$ %).

momentová charakteristika	hodnota
priemer	46,557
medián	49,24
smerodajná odchýlka	10,901
variačný koeficient (/%)	23,415
minimum	28,47
maximum	65,79
variačné rozpätie	37,32
dolný kvartil (Q3)	38,51
horný kvartil (Q1)	56,32
šikmosť	-0,223
špicatosť	-0,887

Tabuľka 3 - Vybrané momentové charakteristiky indikátora „PN“ (PSK, 2001 – 2019)

Zdroj: vlastné spracovanie

Mierne záporné zošikmenie je možné ilustrovať o. i. na umiestnení priemernej hodnoty a hodnoty mediánu za celé sledované obdobie rokov 2011 – 2019. Majoritná časť pozorovaní, t. j. hodnôt indikátora v jednotlivých rokoch je teda situovaná nad hodnotou priemeru. Priemerná doba trvania 1 prípadu práceneschopnosti sa za toto obdobie pohybovala v intervale 28,47 – 65,79 dní (graf 7). Hodnoty vymykajúce sa celej skupine neboli pomocou tohto grafu identifikované.

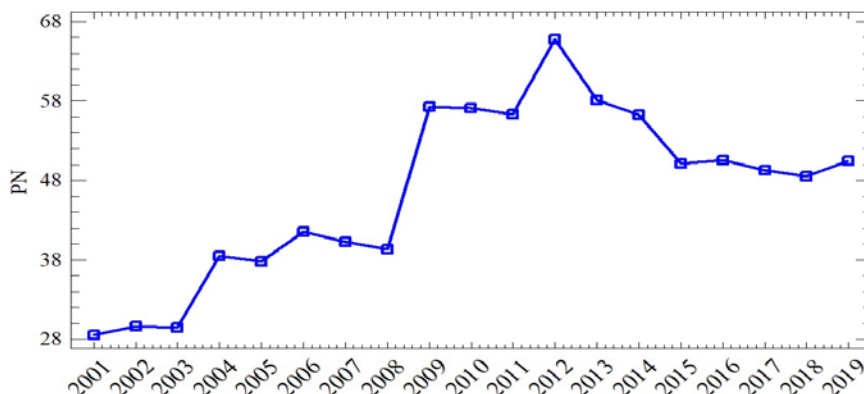

Graf 7 - Krábový graf indikátora PN na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019

Zdroj: vlastné spracovanie

Chronologický vývoj indikátora PN znázorňuje graf 8. Počas hodnotených 19 rokov je možné identifikovať 3 skokovité nárasty tohto indikátora. Prvým je nárast v roku 2004 (o 9 dní), následne nárast v roku 2009 (o 18 dní) a posledný nárast v roku 2012 (o 9 dní), kedy priemerná doba trvania 1 prípadu práceneschopnosti dosiahla svoje maximum. Od roku 2013 indikátor mierne klesol, pričom v posledných 5 rokoch hodnoteného obdobia sa zastabilizoval

na úrovni cca 50 dní. Pokračovanie tejto stagnácie je možné očakávať aj v nasledujúcom období.

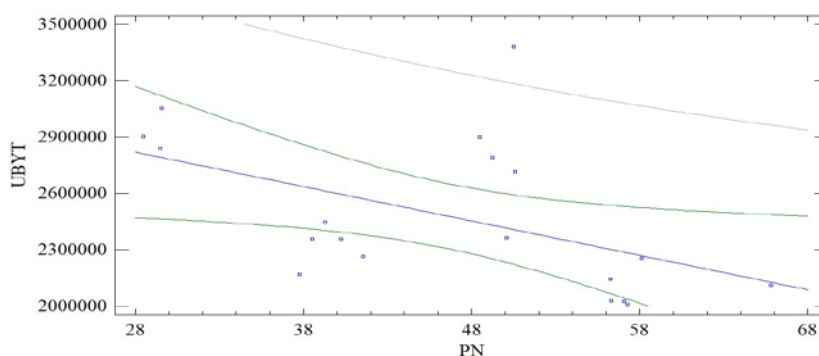

Graf 8 - Vývoj indikátora PN na regionálnej úrovni za obdobie rokov 2001 - 2019
Zdroj: vlastné spracovanie

Rovnako ako aj v predchádzajúcich prípadoch, poradovou koreláciou potvrdený vzťah bol v tejto fáze výskumu verifikovaný využitím jednoduchého regresného modelu. Ten je možné vyjadriť pomocou nasledovnej regresnej funkcie:

$$UBYT = 3,33224E6 - 18313,6 \cdot PN$$

V prípade priemernej doby trvania 1 prípadu práceneschopnosti (PN) vo vzťahu k počtu prenocovaní sledujeme nízku vypovedaciu schopnosť vyššie popísaného regresného modelu ($R^2 = 0,2478$). Indikátor PN teda vplýva na indikátor cestovného ruchu, avšak tento priamy vplyv je doplnený aj o iné faktory, ktoré nie sú zahrnuté do tohto regresného modelu. Práceneschopnosť vo všeobecnosti je možné považovať za faktor vplývajúci na indikátor cestovného ruchu, nakoľko znižuje disponibilný príjem potenciálneho zákazníka a teda modifikuje jeho preferencie pri uspokojovaní potrieb.

Graf 92 - Lineárny regresný model indikátora PN a indikátora cestovného ruchu UBYT na regionálnej úrovni za obdobie 2001 - 2019
Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe uvedených analýz konštatujeme, že vývoj významných indikátorov v čase za celé sledované obdobie pred pandemiou Covid-19 (2001 – 2019) je výrazne heterogénny. Jednostranný vzťah vyjadrený regresným lineárnym modelom je slabý, nie však bezvýznamný. Všetky významné sociálne indikátory: ekonomicky aktívne obyvateľstvo so základným vzdelaním alebo bez vzdelania (EAO-ZV), počet študentov (STU), priemerná doma trvania 1 prípadu práceneschopnosti (PN) vplývajú degresívne na vývoj indikátora

cestovného ruchu – počet prenocovaní (UBYT). S nižšou pôrodnosťou súvisí aj budúci demografický vývoj na území PSK, čo výrazne ovplyvní fungovanie odvetvia cestovného ruchu. Kým študenti – mladí ľudia (16 až 25 rokov) s nižším príjmom, alebo bez príjmov - nedisponujú dostatočným množstvom prostriedkov na cestovanie (Veiga a kol. 2017), tak napriek ich schopnosti zostavovať si vlastné výlety, využívať webové stránky o cestovaní, sociálne siete, blogy a recenzie (Reinhold a kol. 2018), cestujú v obmedzenej miere, resp. s malým počtom prenocovaní. PSK disponuje značným potenciálom súvisiacim s počtom študentov, ktorý signifikantne vplyva na počet prenocovaní. Chýbajúci príjem v tomto segmente by bolo možné zabezpečiť zvýhodnením zamestnávania väčšieho počtu študentov. Poskytovatelia služieb cestovného ruchu v regiónoch môžu pomocou cielenej reklamy, výhodných študentských zliav, atraktívnych produktov pre daný segment zvýšiť záujem o prenocovania v destináciách. Významným faktorom je aj počet dní trvania 1 prípadu práceneschopnosti v PSK. Je možné predpokladať, že zlepšenie starostlivosti o zdravie by znížilo počet dní práceneschopnosti a podporilo účasť na CR. Názory o vplyve dosiahnutého vzdelania na počet prenocovaní sa rôznia. Zatiaľ čo podľa Gúčika (2020) rastie účasť na cestovnom ruchu s výškou dosiahnutého vzdelania, autori Gokovali a kol. (2007), Martínez-García a Raya (2008) poskytujú dôkazy o opaku. Výsledky nášho výskumu potvrdili významný, no regresívny vplyv na počet prenocovaní u ekonomicky aktívneho obyvateľstva so základným stupňom vzdelania a bez vzdelania. Konštatuje, že pre rozvoj CR v regióne je potrebná podpora vzdelávania obyvateľov z marginalizovaných skupín, ktorí sú bez vzdelania, alebo dosiahli základné vzdelanie, čo povedie k rastu príjmov a ochote spotrebúvať produkty cestovného ruchu.

Záver

Potenciál Prešovského samosprávneho kraja pre rozvoj cestovného ruchu je nepopierateľný. V súvislosti s jeho rozvojom sa nevyhnutným javí nielen systematická podpora, ale poznanie faktorov, ktoré významnou mierou ovplyvňujú vývoj cestovného ruchu v regióne. Konštatujeme, že problematike výskumu determinantov rozvoja cestovného ruchu na úrovni kraja sa nevenuje dostatočná pozornosť. Zámerom príspevku bolo analyzovať významné sociálne indikátory vo vzťahu k počtu prenocovaní na úrovni Prešovského samosprávneho kraja za obdobie 2001 – 2019 (pred pandémiou Covid-19). Pri významných, analýze podrobených indikátorov (EAO-ZV - ekonomicky aktívne obyvateľstvo so základným vzdelaním alebo bez vzdelania, STU - počet študentov, PN - priemerná doba trvania 1 prípadu práceneschopnosti) sa potvrdil menší, nie však zanedbateľný vplyv na počet prenocovaní, čím by sa tieto významné indikátory mali stať predmetom záujmu všetkých zúčastnených aktérov.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Ing. Sylvia Jenčová, PhD.*

Použitá literatúra

1. FLETCHER, J., FYALL, A., GILBERT, D. a S. WANHILL, 2013. *The Future of Tourism: Innovation and Sustainability: measuring inner and outer space in the renaissance*. Fifth edition. Harlow, England: Pearson, ISBN 978-1-292-17236-1.
2. GOKOVALI, U., BAHAR, O., a M. KOZAK, 2007. Determinants of length of stay: a practical use of survival analysis. In: *Tourism Management*. Roč. 28, č. 3, s. 736-746. ISSN 0261-5177.
3. GUČÍK, M., 2020. *Cestovný ruch v ekonomike a spoločnosti*. Bratislava: Wolters Kluwer a. s. ISBN 978-80-571-0273-1.
4. KAKOUDAKIS, K. I., MCCABE, S. a V. STORY, 2017. Social tourism and self-efficacy: Exploring links between tourism participation, job-seeking and unemployment. In: *Annals of Tourism Research*. Roč. 65, s. 108 – 121. ISSN 0160-7383.
5. MARTÍNEZ-GARCÍA, E. a J. M. RAYA, 2008. Length of stay for low-cost tourism. In: *Tourism Management*. Roč. 29, č. 6, s. 1064-1075. ISSN 0261-5177.
6. REINHOLD, S., LAESSER, CH. a P. BERITELLI, 2018. The 2016 Consensus on Advances in Destination Management. In: *Journal of Destination Marketing and Management 2018*. Roč. 18, s. 426- 431. ISSN 2212-571X.
7. RODRIGUES, P. M. M. a C. M. Q. RAMOS, 2014. Tourism demand modelling and forecasting: an overview. In: *Revista de Turismo Contemporaneo*. Roč. 2 , č.2, s. 326-327. ISSN 2357-8211.
8. VEIGA, C., ÁGUAS, P., SANTOS, M. C. a J. A. C. SANTOS, 2017. Are millennials transforming global Tourism? Challenges for destinations and companies. In: *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, Roč. 9, č. 6, s. 603-616. ISSN 1755-4217.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189